

Fevziye Sayılan ile Röportaj

Eleştirel Pedagoji Dergisi: Merhaba. Kısaca eleştirel eğitim alanındaki çalışmalarınızdan (dergi, kitap, makale, kongre, internet yayıncılığı vb.) bahsedermisiniz?

Fevziye Sayılan: Eleştirel eğitim, genelde eğitimle ilgili demokratik gündem oluşturan teorik ve pratik çalışmaların hepsini kapsayan şemsiye bir kavram olarak kullanılsa da, kökleri Marksizme dayanan Avrupa eleştirel sosyal bilim geleneğinin önemli bir parçasıdır. Bunun içinde de ekonomi politikçi yaklaşımlarla, kültürelci yaklaşımlar vardı. Amerikan eleştirel pedagoji geleneği ise, kendi özgün köklerinin yanında (Amerikan ilerici eğitimcileri gibi), Freire'nin katkısı ve kültürelci Marksizmin bir yorumu (Giroux-Apple) çerçevesi içinde şekillendi. Bizim *Eleştirel Pedagoji Dergisi* de bu eğilimin buradaki bir yansıması olarak yayın yaptı diyebilirim. Eğitim dünyasında bugün bu ayrımları silikleştiren bir düşünsel iklim var. Freire'yi bir takım öğretim tekniklerine indirgeyen yaklaşımlar, ana akım içinde bile kendine bir yer bularak her yere yayıldı. Eleştirel pedagojinin geleceği üzerine konuşanların sayısı ise dünden fazla değil bugün.

Bizim burada eleştirel eğitim ve pedagoji çevrelerinde bu türden doktriner tartışmalar pek olmadı. Eleştirel eğitim kavramı, demokratik eğitim mücadelesi veren geniş çevrelerin gündemine yakın zamanlarda girdi. Akademik çevrelerden beslenen dergi ve kitaplar gibi yayınlar aracılığıyla tanındı. Arka planda ise demokratik eğitim ve öğretmen mücadelesi içinde, toplumcu entelektüel ilgilere şekillenen eleştirel fikirler ve yaklaşımlar vardı. Ben de kendi fikri gelişimimi bu pratikle bir biçimde ilişkilendiriyorum elbette. Özellikle benim de içinde olduğum kuşağın okul yıllarında (Türkiye'nin özgürleştirici ve devrimci fikirlerle sarsıldığı yıllar) demokratik eğitim mücadelesinin aktif öznesi öğretmenler vardı ve ben de

onlar tarafından yetiştirildim. Benim kuşağımın (78'liler diye anılıyor) fikri gelişiminde bu öğretmenlerin açık rolünü teslim etmem lazım. Kurucu dönemin devrimci fikirlerini, 'sistemin kara kutusu' olarak donduran mevcut okul sistemine yönelik eleştirileriyle bizlerin bilincini yükselten ve ufkunu genişleten bir öğretmen kuşağı geldi geçti. Onların bıraktığı izler, hala eğitim alanındaki devrimci fikirlere ilham veriyor.

Ardından gelen, kendimi bir eğitimci olarak bulduğum günlerden bu yana, toplumcu dünya görüşüme uygun biçimde daima, eleştirel eğitim alanı içinde düşündüm ve yazdım. Eleştirel yetişkin eğitimi teorisi, aydınlanma, güçlendirme ve özgürleştirici öğrenme sürecini tarihsel olarak belirli toplumların sınıf dinamikleri ve iktidar ilişkileri içinde konumlandırır. Ben de eğitim faaliyetlerimi bu çerçevenin içinde değerlendiriyorum. Dolayısıyla bütün yazdıklarımı (akademik ve politik) ve verdiğim akademik ve açık derslerin hepsini bu kategori içinde görüyorum. Sınıflı ve çeşitli düzeylerde ayrımcılıklar üreten toplumsal gerçeklik altında acı çekenler, sömürülenler ve ezilenlerle ilgili güçlendirici bilginin üretimi ve yeniden üretimi için, özgürleştirici öğrenme pratikleriyle ve bu süreçte bilinci yükselen gruplarla ilgilendim. Koşulların insanlar tarafından değiştirilebileceğine inandım ve eğitimin bu süreçteki rolüne odaklandım ve 'eğitimcinin kendisinin de eğitilmesi gerektiği' düşüncesine bağlı kaldığımı düşünüyorum. Bu doğrultuda, hem akademik ve politik yazılarla hem de Eleştirel Pedagoji Dergisi'ne yayın kurulu ve kavramsal platformu olan Sözlük maddeleri üzerinden katkıda bulundum. Bu derginin yayın hayatına ara vermesiyle bir araya gelen biz bir grup eleştirel eğitimciler olarak şimdi **Dersler Dergisi'**nde (<https://derslerdergisi.com/>) çevrimiçi yayındayız.

Eleştirel Pedagoji Dergisi: Size göre Türkiye'de eleştirel pedagojinin öne çıkan en önemli gündemleri nelerdir?

Fevziye Sayılan: Eleştirel eğitimin gündeminde, iki büyük dalga altında tarumar olan eğitim ve okul sisteminin ağır sorunları var. Bir yandan kamusal eğitimi çözen ve güçsüzleştirilen neoliberal kapitalist müdahale var. Bu haliyle verili sınıf sistemine bütün özellikleriyle birlikte yerleşen bir okul sistemi ve bunun yarattığı eşitsizlikler var. Aynı zamanda laik eğitim sistemini hedef alan gerici radikal müdahaleler var. Her iki dinamik de eğitimde geniş bir gündem oluşturuyor. Eğitim sistemi var olan görece bağımsızlık iddiasını bütün özellikleriyle birlikte yitirdi. İktidarın doğrudan bir aparatı olarak işliyor şimdi. Bilimsel, laik, kamusal

ve demokratik eğitim mücadelesinin her bir başlığı altında detaylı gündemler var önümüzde.

Eleştirel Pedagoji Dergisi: Çalışmalarınızda karşılaştığınız olanaklar ve güçlükler nelerdir? Varsa, güçlükleri aşmak için ne yapıyorsunuz?

Fevziye Sayılan: Aktif akademik hayatın dışında olarak bu baskıcı ve susturucu ortamın basıncını daha az hissetsem de, sorunlar büyük diyebilirim. Yukarıda tanımladığım sorunların yol açtığı güçlükler var elbette. Aynı zamanda sistemin siyasal gerçekliğinden kaynaklanan engeller ve baskılar var. Böyle despotik rüzgârların estiği dönemlerde 'eğitimsel gerçekliğin deşifre olması' ve eleştirel fikirlerin dolaşımı da egemenlerin hoşuna gitmiyor elbette. Fikirlerden geçelim, böylesi dönemde gerçekliğin göstergesi olan rakamlar ve istatistikler bile suçlu hale gelebilir.

Bizim için asıl güçlük öznel konumsallıklarla ilgili; eleştirel eğitim ya da pedagoji çevrelerinin arasındaki diyalogsuzluk ve hatta 'selamsız' durumlar ve ortamlar içinde eleştirel fikirler güçlendirici özelliklerini yitiriyor. Uzun zamandır bizim platformlarda üretken bir tartışma yok, ancak çeşitli öbeklenmeler, gruplaşmalar var. Sistemin kutuplaştırıcı otoriterleşme eğilimi, kendi sol siyasal kültürümüzün çatışmacı ve başat eril özellikleriyle yeni biçimler de alabiliyor. Yani söylemek istediğim, kimin neden orada ya da burada durduğunu siyaseten anlamsızlaştıran bir gruplaşmalar içindeyiz. Fikri canlanmayı ve ortak müdahale olanaklarını kısıtlayan ve bozucu etkileri olan bu girdaptan çıkamıyoruz. Bunun en açık göstergesi, bu kadar geniş toplum çevrelerini ilgilendiren ve öfkesini çeken ağır bir sorun olan laik eğitim sistemine yönelik siyasi müdahale karşısında, 'laik eğitim platformunun' işlevsiz hale gelmesinde açığa çıkıyor. Buradan çıkışın yolu, anlamak, diyalog ve tartışma ile açılabilir ancak.

Eleştirel Pedagoji Dergisi: Çalışmalarınızla ilgili gelecek planlarınız nelerdir?

Fevziye Sayılan: *Dersler Dergisi*, bütün bu sorunların farkında olarak, eleştirel eğitimcilere düşünsel bir buluşma platformu ve tartışma olanağı da sağlamayı hedefliyor. Eğitimdeki çöküş ve ağır tablodan çıkış yolu arayan bütün eğitimcilere ve öğretmenlere; demokratik eğitim için bir çerçeve geliştirmek isteyen genç ve bir ömür adanmış tüm eğitimcilere ve öğretmenlere sesleniyor.

Okulları, programları ve öğrencileri Maarif Modeli altında “şükür pedagojisine” hapsedmeye yönelik tüm girişimlere karşı eşitlik, özgürlük ve sosyal adalet için dönüştürücü eğitim gündemlerini oluşturmanın ve öğrencilere umut aşılamanın gerekliliğine inanıyorum. Aynı zamanda bunun ahlaki sorumluluğumuz olduğunu düşünüyorum. Bu bağlamda sesimizi ve sözümüzü çoğaltalım. Yeniden yayın dünyasına dönen *Eleştirel Pedagoji Dergisi*'ne “merhaba” diyorum.